

DÖMÖLKI BÁLINT

Gondolatok zsűrizés közben

A zsűri tagjai nagy érdeklődéssel várták a beérkezett dolgozatokkal való megismerkedést: kíváncsiak voltunk arra, hogy a pályázat résztvevőinek milyen elképzeléseik vannak arról, hogy milyen lesz a világ 30-40 év múlva, abban az időszakban, ami már igazából az ő világuk lesz, amelyben a mai tizenévesek fogják betölteni a társadalom és a gazdaság fontos pozícióit.

A dolgozatok értékelése a következő szempontok alapján történt:

- Mennyi önálló, eredeti gondolatot tartalmaznak?
- Ezek mennyire logikusan és figyelemfelkeltő módon vannak előadva?
- Mennyire valóban a jövőbe mutató prognózist mutatnak be?
- A megfogalmazás mennyire érthető és nyelvilag helyes-e?

Így elsősorban a várható jövőre vonatkozó eredeti gondolatokat ötletesen bemutató dolgozatok kaphattak előnyös értékelést. Ugyanakkor el kell mondani, hogy elég sok olyan dolgozattal is találkoztunk, amelyek néhány népszerű témakör (energia, környezetvédelem, robotok, közlekedés stb.) többé-kevésbé közismert, elsősorban a jelen problémáit taglaló megállapításaira szorítkoztak, nem jutva el a jövőben várható technikai fejlődés következményeinek érdemi elemzéséhez. Az ilyen, nagyrészt közhelyekből építkező dolgozatok csalódást okoztak a zsűrinek, és nem kaphattak pozitív értékelést. Ugyancsak nem voltak értékelhetők azok a dolgozatok, amelyek a „technikai haladást” nyilvánvalóan képtelen, a (középiskolás) fizika törvényeit semmibe vevő megoldásokkal képelték el.

Sok problémát okozott a zsűrinek a jövőt többé-kevésbé negatív színben bemutató dolgozatok értékelése. Itt egyrészt a Gábor Dénes által a technikai haladásról hirdetett elvekkel ellentétben állt volna az olyan dolgozatok díjazása, amelyek ennek csak a negatív következményeit mutatják be. Valóban, több ilyen – esetenként akár „luddita” jellegű, és a negatív jelenségeken a szokványos módon siránkozó – dolgozattal találkoztunk. Ugyanakkor voltak olyan dolgozatok is, amelyeken látszott, hogy a negatív perspektívák ismertetését figyelemzetetésnek szánják a jelen számára, annak bemutatása céljából, hogy mit tehetünk a negatív következmények elkerülése érdekében. Ezek – megfelelő színvonal esetén – kaphattak pozitívabb értékelést.

A zsűrizés utáni hetekben a napi sajtót olvasva, a dolgozatokban látottak néha érdekes módon köszöntek vissza. Néhány példa:

A Peter Higgs fizikai Nobel-díjáról szóló híradás eszünkbe juttathatta azt a (díjnyertes) dolgozatot (Vörös Kristóf: *Jövő Jövő. 7000*) amelynek szerzője a technikai újdonságok egész világát építi fel a bozonok valódi, illetve elképzelt tulajdonságaira.

A fizikai képtelenségek határát súrolónak lehetett tartani azt a dolgozatot, amely a világ energiaproblémáinak megoldásában jelentős szerepet szánt egy „fúziós szuperlézernek”, amit így írt le: „Ez a szerkezet 192 különálló, egy DVD-lejátszó lézersugarának megfelelő teljesítményű lézersugárból áll, amelyeket egyesítenek, majd egy körülbelül fél centiméter átmérőjű

hidrogénkorongra irányítanak.” (Tóth Szabolcs: *A világ 50 év múlva*) Ez juthatott eszünkbe egy októberi hír olvasásakor, amely a fúziós energiatermelés területén, egy kaliforniai kutatólaboratóriumban elért szenzációs eredményről számol be, ahol a „...berendezés valójában egy százkilencvenkét független óriás lézernyalábból álló rendszer [...] A lézernyalábok nehéz hidrogénizotópok parányi gömböcskéjét célozzák meg, hogy beindítsák a term nukleáris reakciót.”

A negatív jövőképek között gyakran lehet találkozni azzal az aggodalommal, hogy a robotok kiszorítják az embereket a különböző munkahelyekről. Ennek veszélyéről olvashatunk egy jelentős jövőkutató cég nemrégiben megjelent tanulmányában is: „Gartner szerint az innovációk hatása a foglalkoztatásra egyre gyorsabban jelentkezik. A jelenleg 8%-os munkanélküliség növekedni fog. Már a jövő év elejére várhatók »Foglaljuk el a Wall Streetet« típusú tiltakozó demonstrációk, annak nyomán, ahogy a gépek egyre inkább szorítják ki a középosztálybeli dolgozókat a jól fizetett specializált munkakörökből.”

A sok érdekesség ellenére a zsűri összességében nem volt megelégedve a dolgozatok színvonalával: kevés olyan dolgozat született, amely a technikai haladás reális perspektíváira építő, eredeti gondolatokat is tartalmazó jövőképet írt volna le. A kutatórium ezen a jövőben a pályázati kiírás pontosításával is szándékozik javítani, jobban specifikálva a konkrétumok irányába mutató elvárásokat. Ugyanakkor arra is szükség lenne, hogy a természettudományos tárgyak és az informatika oktatásában – a sajnálatosan szűkös óraszám-kerekek ellenére is – nagyobb súlyt kapjon a technológiai fejlődés valós tendenciájának megfelelő szinten való bemutatása.

Végezetül el lehet játszani a gondolattal, hogy amennyiben a múlt század tízes éveiben kiírtak volna egy ilyen pályázatot, akkor arra vajon milyen jövőképek érkeztek volna be az akkori tizenévesektől, köztük például a Markó utcai Magyar Királyi Állami Főreáliskola vagy a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium egyes – később világhírűvé vált – diákjaitól... (És az akkori zsűri vajon hogyan értékelte volna ezeket?)

